

Factors Affecting Relationships in Thai Families

Kawinarat Suthisukon

Researcher, ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University

Jiraporn Chompikul

Assoc. Prof., ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University

Kriengsak Thamma-Aphiphol

Researcher, ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University

Received: November 4, 2016, **Accepted:** March 3, 2017

Abstract

This study aimed to examine factors affecting relationships in Thai families. It employed a cross-sectional study approach and purposive sampling techniques. The 2,030 samples were selected from 5 different regions of Thailand: northeastern, northern, eastern, southern, and central. A survey questionnaire was administered to collect data from household heads. Chi-square and logistic regression were employed to analyze the data.

Results indicated that most of the surveyed families (46.2%) were nuclear families, the average number of family members was 4 persons, most of the household heads' educational level was primary education, and the mean of household income was 10,000THB. Results also showed that variables of family structure, household head's educational level, occupation generating the major source of family income, family income, savings, and property ownership were key factors affecting relationships in Thai families. Nuclear family, in which there were a pair of adults and their children, was likely to develop better relationships 1.9 times greater than other types of family, when controlling for region, household head's level of education, and family finance.

The findings suggested that participation of community network in preparedness of family finance should be promoted before starting a new family.

Keywords: Thai family, Relationship, Family structure

ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย

กวีนารัตน์ สุทธิสุนทร

นักปฏิบัติการวิจัย สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

จิราพร ชมพิกุล

รองศาสตราจารย์ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

เกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล

นักปฏิบัติการวิจัย สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2559, ตอรับการตีพิมพ์: 3 มีนาคม 2560

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวไทย เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ใน 5 ภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างคือหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทน จำนวน 2,030 คน โดยการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย โดยใช้ Chi-square test และ Logistic Regression

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว (46.2%) จำนวนสมาชิกของครอบครัว ที่อยู่อาศัยในบ้าน ณ ปัจจุบัน โดยเฉลี่ย 4 คน หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ค่ามัธยฐานของรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนเป็นเงิน 10,000 บาท ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวคนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ โครงสร้างครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว รายได้ของครอบครัว เงินออมของครอบครัวและสถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย โครงสร้างของครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีพ่อ แม่ และลูก มีแนวโน้มว่าครอบครัวจะมีสัมพันธภาพที่ดีกว่าโครงสร้างครอบครัวแบบอื่น ๆ เป็น 1.9 เท่า เมื่อควบคุมตัวแปรภาค การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และตัวแปรด้านเศรษฐกิจของครอบครัว

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษานี้ ควรสนับสนุนให้เครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ก่อนสร้างครอบครัวใหม่

คำสำคัญ: ครอบครัวไทย สัมพันธภาพ โครงสร้างครอบครัว

บทนำ

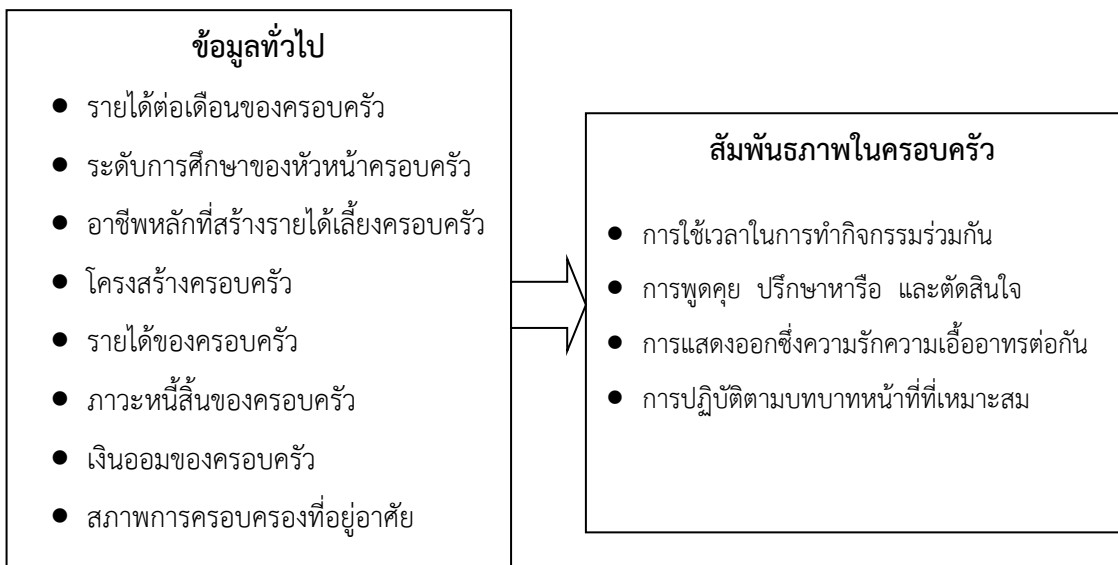
จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนได้กำหนดตัวชี้วัดอยู่ในระดับดีขึ้น และจากแผนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2558-2564 ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุขด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างเหมาะสม และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง โดยแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการพึ่งพิงตนเองของครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558:6)

สัมพันธภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ญาติพี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ บุคคลอื่นๆ ที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม (ปราณี สุทธิสุขคนธ์ 2552:3) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 ได้ให้ความหมายของคำว่าครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่ผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักฐานรากสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะนอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดามารดาและบุตร หรือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย โดยสมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน (จิราพร ชมพิกุล และคณะ, 2552) การที่สมาชิกอยู่ร่วมกันในครอบครัว จะต้องมีความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ ความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดคุ้นเคยกันตามบทบาทหน้าที่ที่คนเรามีต่อสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะปรองดองรักใคร่กลมเกลียวกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือรู้สึกไม่ติดต่อกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ดี (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ; วรวิมล โรมรัตน, 2554) ในสังคมไทยถ้าพูดถึงครอบครัวไทย เราจะนึกถึงครอบครัวเดี่ยว (Nuclear or Elementary Family) คือ การมีพ่อ แม่ ลูก หรือ ครอบครัวขยายและ (Extended or Joint Family) ปู่ ย่า ตา ยาย และรูปแบบครอบครัวอื่นๆ อยู่ร่วมกันในบ้าน มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทุกคนในครอบครัวมีบทบาทภาระหน้าที่แตกต่างกันออกไป ผู้นำครอบครัวต้องทำงานหาเลี้ยงผู้ที่อยู่ในครอบครัวให้มีความอบอุ่น ดูแลเอาใจ สร้างค่านิยม ศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลในครอบครัว และต้องเป็นผู้ผลิตบุคคลในครอบครัวให้มีคุณภาพสู่สังคมและทำให้ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดี สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ สมาชิกทุกคนในบ้านต้องมีการแสดงออกถึงความรัก เคารพนับถือซึ่งกันและกันและเอื้ออาทรต่อกันอยู่พร้อมหน้ากัน และทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ร่วมกันเป็นประจำ ปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญ และครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (นิตยา คชภักดี, 2545) และจากการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตส่วนด้านบทบาทไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต (ชลกร ศิรวรรณะและคณะ, 2556) สัมพันธภาพในครอบครัว ด้านความผูกพัน รักใคร่ สามัคคีกันในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวก (สุวิมล อุไกรษาและคณะ, 2552) และสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางแต่ควรจะมีการติดตามอย่างใกล้ชิด เพราะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (นิตยา คชภักดี, 2545) และ จากดัชนีชี้วัดสุขภาพครอบครัวในปี พ.ศ. 2552 ครอบครัวไทยจำนวนมากละเลยการปฏิบัติสิ่งดี ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว (สาวิตรี ทยานศิลป์, 2554) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพใน

ครอบครัวมีความสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตของครอบครัวในแต่ละครอบครัวให้มีความสุข การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในครอบครัวจะเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และความสัมพันธ์ในครอบครัวประกอบด้วย 4 ตัวด้วยกันคือ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกัน 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวไทยให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัย แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนในครอบครัวที่รู้เรื่องครอบครัวเป็นอย่างดี ใน 5 ภาค ในแต่ละภาคสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เลือกจังหวัดในแต่ละภาคของประเทศไทย ในแต่ละจังหวัดแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ คือ ในเขตเทศบาล และ เขตนอกเขตเทศบาล ในแต่ละเทศบาลและตำบลสุ่มเลือกชุมชนและหมู่บ้าน จำนวน 5 แห่ง ๆ 40 ครอบครัว แบ่งเป็นในเขตและนอกเขตอย่างละ 200 ครอบครัว รวมเป็นจังหวัดละ 400 ครอบครัว ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) ภาคเหนือ (จังหวัดพิจิตร) ภาคตะวันออก (จังหวัดปราจีนบุรี) ภาคใต้ (จังหวัดกระบี่) ภาคกลาง (จังหวัดกรุงเทพมหานคร) รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,030 คน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว จำนวนสมาชิกของครอบครัวในวัยต่างๆ และรูปแบบของครอบครัว ส่วนที่ 2 ข้อมูลสัมพันธภาพในครอบครัว ได้แก่ ด้านการใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน ด้านการพูดคุย ปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญด้านการแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม

การให้คะแนนข้อมูลสัมพันธภาพในครอบครัว มี 3 ระดับ ได้แก่ ไม่ได้ปฏิบัติ = 1 บางครั้ง = 2 เป็นประจำ = 3 สำหรับคำถามเชิงบวก แต่ข้อคำถามเชิงลบให้คะแนนตรงข้าม (ไม่ได้ปฏิบัติ=3 บางครั้ง=2 และเป็นประจำ=1) นำคะแนนมารวมกันและแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สัมพันธภาพไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า P_{25}) สัมพันธภาพปานกลาง (คะแนนอยู่ระหว่าง $P_{25} - P_{75}$) และสัมพันธภาพดี (คะแนนสูงกว่า P_{75})

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทดสอบความตรงของเครื่องมือ (Validity) โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา ทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 53 ชุด เพื่อประเมินถึงความเข้าใจในแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยภาพรวม เท่ากับ 0.70 แบบสอบถามด้านการพูดคุยปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่างๆ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง เท่ากับ 0.65 ด้านการแสดงความรักความเอื้ออาทรต่อกัน 0.62 และด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม 0.68

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานลักษณะของข้อมูลทั่วไปใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวไทย โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

ผลการศึกษา

พื้นที่ศึกษาครอบคลุมทั่วประเทศทั้ง 5 ภาค ๆ ละ 1 จังหวัด ประกอบด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคกลาง ในสัดส่วนพอ ๆ กัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้ 2,030 คน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ครอบครัวที่ศึกษาในแต่ละภาค

ภาค	จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น	400	19.7
เหนือ	พิจิตร	415	20.4
ตะวันออก	ปราจีนบุรี	401	19.8
ใต้	กระบี่	408	20.1
กลาง	กรุงเทพฯ	406	20.0
รวม		2,030	100.0

ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเกือบครึ่งหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว มีอายุเฉลี่ย 50 ปี การศึกษาประถมศึกษา (ป.4) ร้อยละ 59 มีเพียงร้อยละ 4 ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ อาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีสัดส่วนพอๆ กัน คือประมาณร้อยละ 24 สถานภาพครอบครัว พบว่า มีฐานะของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว 10,000 บาท สามในสี่จบการศึกษาประถมศึกษา อาชีพหลักคือรับจ้าง ร้อยละ 35 โครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว รายรับกับรายจ่าย ๆ พอๆ กัน ร้อยละ 47 ภาระหนี้สินมีปานกลาง ครึ่งหนึ่งของครอบครัวไม่มีเงินออม สภาพการถือครองที่อยู่อาศัยเกินร้อยละ 72 มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ที่ยังเช่าบ้านอยู่ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว (n=2,030)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือน	934	46.1
สามี/ภรรยา	751	37.0
บิดา/มารดา	55	2.7
บุตร/หลาน	211	10.4
พี่น้อง/ญาติ	72	3.6
เพื่อน/เพื่อนบุตร	4	0.2
อายุ		
0-14 ปี	6	0.3
15-59 ปี	1,445	71.2
60 ปีขึ้นไป	579	28.5
Mean = 50.14 , Min = 12, Max = 99		
การศึกษา		
ไม่ได้เรียน	74	3.7
ประถม	1,187	58.8
มัธยม	454	22.5
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	148	7.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	155	7.7
อาชีพ		
ว่างงาน	498	24.9
รับจ้างทั่วไป	483	24.1
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	474	23.7

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว (ต่อ) (n=2,030)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	159	7.9
อาชีพเกษตรกรรม/เกษตรกร	353	17.6
นักเรียน/นักศึกษา	37	1.8
รายได้ (บาท) (n=2,030)		
น้อยกว่า 5,000	613	30.2
5,001-10,000	587	28.9
10,001-20,000	496	24.4
20,001 ขึ้นไป	334	16.5
Median = 10,000 S.D. = 7,500 Min= 500, Max = 300,000		
การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	64	3.2
ประถมศึกษา	1217	60.0
มัธยมศึกษา	416	20.5
ปวช.ปวส.ปวท. อนุปริญญา	145	7.2
ปริญญาตรีขึ้นไป	185	9.1
อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว		
รับจ้าง	693	34.8
ธุรกิจส่วนตัว	527	26.5
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	310	15.6
พนักงานบริษัท	88	4.4
เกษตรกร	372	18.7
โครงสร้างครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	937	46.2
ครอบครัวขยาย	717	35.3
ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว	202	10.0
ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้อง	67	3.3
ครอบครัวที่เป็นเพื่อนกัน	7	0.3
ครอบครัวทดแทนถาวร	100	4.9

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัว (ต่อ) (n=2,030)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัว (n=2,026)		
รายรับมากกว่ารายจ่าย	208	10.3
รายรับ-รายจ่ายพอๆ กัน	942	46.5
รายรับน้อยกว่ารายจ่าย	876	43.2
หนี้สินของครอบครัว		
ไม่มี	638	31.7
มีน้อย	391	19.4
มีปานกลาง	678	33.6
มีมาก	308	15.3
เงินออมของครอบครัว		
ไม่มี	1,010	50.0
มีน้อย	555	27.5
มีปานกลาง	439	21.7
มีมาก	16	0.8
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย		
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและที่ดิน	1,465	72.3
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยแต่ต้องเช่าที่ดิน	147	7.3
เป็นบ้านเช่า	178	8.8
อาศัยโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	226	11.2
ที่ดินของหลวง / ราชพัสดุ	9	0.4

ความสัมพันธ์สภาพในครอบครัวไทย

สัมพันธ์สภาพในครอบครัวไทย วัดจากสัมพันธ์สภาพในครอบครัว 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุย ปรีกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว และใช้เปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile) เป็นจุดตัดคะแนนออกเป็น 3 ระดับ

สัมพันธ์สภาพในครอบครัวโดยภาพรวม เกินครึ่งอยู่ในระดับปานกลาง สัมพันธ์สภาพดีและไม่ดีมีสัดส่วนพอๆ กัน แต่ถ้าแยกสัมพันธ์สภาพในครอบครัวของแต่ละภาค พบว่า สัมพันธ์สภาพที่ดีพบมากในภาคเหนือร้อยละ 28 รองลงมาพบที่ภาคกลางร้อยละ 25.3 (ตารางที่ 3)

ครอบครัวคนไทยอยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติ การมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีและไม่ดี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวคนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 8 ปัจจัย ได้แก่ ภาค รายได้ต่อเดือนของครอบครัว การศึกษา อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว โครงสร้างครอบครัว รายได้ของครอบครัว เงินออมของครอบครัวและสถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว

ปัจจัย	ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว (n=2,030)			P-Value of Chi-square test
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี	
ภาค				
ตะวันออกเฉียงเหนือ	16.3	55.4	28.3	<0.001*
เหนือ	27.7	52.3	20.0	
ตะวันออก	22.4	57.1	20.5	
ใต้	9.3	60.1	30.6	
กลาง	25.3	56.7	17.9	
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว				
น้อยกว่า 5,000	16.2	50.3	33.6	<0.001*
5,001-10,000	19.3	57.9	22.8	
10,001-20,000	24.2	59.6	16.2	
20,001 ขึ้นไป	28.7	59.4	11.9	
การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6.7	55.0	38.3	<0.001*
ประถมศึกษา	17.9	56.0	26.1	
มัธยมศึกษา	25.3	59.8	14.9	
ปวช.ปวส.ปวท. อนุปริญญา	30.8	51.5	17.7	
ปริญญาตรีขึ้นไป	30.5	53.3	16.2	

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว (n=2,030)			P-Value of Chi-square test
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี	
อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว				
รับจ้าง	26.2	53.1	20.6	<0.001*
ธุรกิจส่วนตัว	25.7	57.5	16.8	
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16.6	54.4	29.0	
พนักงานบริษัท	21.0	58.0	21.0	
เกษตรกร	16.6	60.9	22.5	
โครงสร้างครอบครัว				
ครอบครัวเดี่ยว	25.9	57.4	16.7	<0.001*
ครอบครัวขยาย	18.5	57.5	24.0	
ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว	13.3	49.2	37.6	
ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้อง	11.9	50.8	37.3	
ครอบครัวที่เป็นเพื่อนกัน	33.3	33.3	33.3	
ครอบครัวทดแทนถาวร	15.1	55.9	29.0	
รายได้ของครอบครัว				
รายรับมากกว่ารายจ่าย	35.1	53.9	11.0	<0.001*
รายรับ-รายจ่ายพอๆ กัน	23.6	57.2	19.2	
รายรับน้อยกว่ารายจ่าย	14.9	55.9	29.1	
หนี้สินของครอบครัว				
ไม่มี	21.7	52.3	25.9	0.252
มีน้อย	20.5	58.8	20.8	
มีปานกลาง	21.3	58.5	20.2	
มีมาก	20.0	56.5	23.5	
เงินออมของครอบครัว				
ไม่มี	17.6	54.7	27.8	<0.001*
มีน้อย	21.7	57.4	20.9	
มีปานกลาง	28.0	58.6	13.4	
มีมาก	42.9	42.9	14.3	

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว (n=2,030)			P-Value of Chi-square test
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี	
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย				
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและที่ดิน	21.1	58.1	20.8	0.024*
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย แต่ต้องเช่าที่ดิน	18.8	52.6	28.6	
เป็นบ้านเช่า	18.5	49.7	31.8	
อาศัยโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	23.9	53.2	22.9	
ที่ดินของหลวง / ราชพัสดุ	12.5	37.5	50.0	

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ Logistic Regression ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ภาค รายได้ต่อเดือนของครอบครัว โครงสร้างครอบครัว รายได้ของครอบครัว และ สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครอบครัวที่มีโครงสร้างของครอบครัวเดี่ยว มี พ่อ แม่ ลูก มีแนวโน้มที่ครอบครัวจะมีสัมพันธภาพที่สูงกว่าโครงสร้างครอบครัวแบบอื่น ๆ คิดเป็น 1.9 เท่า ระดับความเชื่อมั่น 95 % อยู่ในช่วง (1.41-2.56) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ตัวแปรอิสระ	Odds ratio	95 % C.I. for odds ratio		P-value
		Lower	Upper	
ภาค				
กทม	Ref			
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.94	0.59	1.49	0.781
เหนือ	1.04	0.66	1.65	0.86
ตะวันออก	1.12	0.70	1.78	0.64
ใต้	.341	0.20	0.60	<0.001*
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว				
น้อยกว่า 10,000	Ref			
มากกว่า 10,001	1.74	1.23	2.46	0.002*

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ตัวแปรอิสระ	Odds ratio	95 % C.I. for odds ratio		P-value
		Lower	Upper	
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	Ref			
เรียนหนังสือ	1.94	0.90	4.16	0.09
อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว				
ไม่มีรายได้ประจำเดือน	Ref			
มีรายได้ประจำเดือน	0.86	0.56	1.33	0.504
โครงสร้างครอบครัว				
ครอบครัวรูปแบบอื่นๆ	Ref			
ครอบครัวเดี่ยว	1.90	1.41	2.56	<0.001*
รายได้ของครอบครัว				
รายรับน้อยกว่ารายจ่าย	Ref			
รายรับมากกว่ารายจ่าย	1.86	1.36	2.54	<0.001*
ภาวะหนี้สินของครอบครัว				
มีหนี้สิน	Ref			
ไม่มีหนี้สิน	1.07	0.76	1.50	0.70
เงินออมของครอบครัว				
ไม่มีเงินออม	Ref			
มีเงินออม	1.01	0.74	1.38	0.95
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย				
เสียค่าเช่าบ้าน	Ref			
บ้านเป็นของตนเอง	1.73	1.19	2.51	0.004*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษา พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวไทยที่ครอบครัวไทยที่ครอบครัวกลุ่ม 4 ประเด็น ได้แก่การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุย ปรีกษาหารือ และการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่าง ๆ การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุมารณี ภัทรวาณิช และคณะ, 2552 ; ชลกร ศิรวรรณะและคณะ, 2556 ; อรอนงค์ กุลณรงค์ และคณะ,

2555; ชลธิษฐา พรหมประเสริฐและคณะ, 2556; สมเกียรติยศ วรเดชและคณะ, 2558) สัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง และครอบครัวที่เข้มแข็งมาก มีลักษณะของการทำงานร่วมกัน มีเวลาพูดคุยกันเล่นกีฬา/ออกกำลังกายด้วยกัน ไปพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านด้วยกัน มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันพูดคุยกันด้วยเหตุผล และแสดงออกถึงความรักและเอื้ออาทรด้วยคำพูด มากกว่าครอบครัวที่เข้มแข็งน้อย (บึงอร เทพเทียน, 2551)

ผลจากการใช้ Chi-square test พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัวไทย ได้แก่ ภาค รายได้ต่อเดือนของครอบครัว การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว อาชีพหลักที่สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว โครงสร้างครอบครัว รายได้-รายจ่ายของครอบครัว เงินออมของครอบครัว และสภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P > 0.05$

เมื่อนำสถิติ Multiple Logistic Regression มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวไทย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ภาค รายได้ต่อเดือนของครอบครัว โครงสร้างครอบครัว รายได้ของครอบครัว และ สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย

ภาค ครอบครัวของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีแนวโน้มมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีกว่าภาคอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อุมารณ ภัทรวานิชย์และภูวไนย พุ่มไทรทอง, 2552) พบว่า ภาคที่อยู่อาศัยส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว โดยที่ภาคใต้มีแนวโน้มที่จะมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงกว่าภาคอื่นๆ

รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 10,001 บาท มีแนวโน้มที่มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว 1.74 เท่าของครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท หมายความว่า ครอบครัวที่มีรายได้ดีจะส่งผลให้มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับงานของ สมเกียรติยศ วรเดชและคณะ พบว่า คนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 11, 140 บาท ไม่มีความสัมพันธ์

โครงสร้างของครอบครัว ครอบครัวที่มีโครงการเดียว มีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเกือบ 2 เท่า ของครอบครัวแบบอื่นๆ ได้แก่ ครอบครัวขยาย ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้อง ครอบครัวที่เป็นเพื่อนกัน และครอบครัวทดแทนถาวร และจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ครึ่งเรือนส่วนใหญ่จะอยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยว คือ มีพ่อแม่ลูก แต่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จากร้อยละ 56.1 ใน ปี 2545 เหลือ ร้อยละ 50.0 ในปี 2555 ขณะที่ครอบครัวขยายที่มีพ่อ/แม่/ลูก/ปู่/ย่า/ตายาย อยู่ด้วยกัน และการอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (ไตรมาส 3) พ.ศ. 2545 2550 และ 2555)

รายได้ของครอบครัว ครอบครัวที่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย มีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 1.86 เท่ากับครอบครัวที่มีรายรับน้อยกว่ารายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ อุมารณ ภัทรวานิชย์ และภูวไนย พุ่มไทรทอง, 2552) พบว่า ผู้ที่มีฐานะครอบครัวดีมักทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีไป การใช้เวลาร่วมกันระหว่างครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีน้อยกว่าครอบครัวที่มีฐานะดี โดยที่ครอบครัวฐานะปานกลางถึงฐานะดีจะมีการใช้เวลารับประทานอาหารเย็นร่วมชมละครทางโทรทัศน์ร่วมกัน ซึ่งในระหว่างนั้นจะมีการสนทนา

สภาพการครอบครองของที่อยู่อาศัย ครอบครัวที่มีบ้านเป็นของตนเอง มีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกว่าครอบครัว 1.73 เท่า ของครอบครัวที่เสียค่าเช่าบ้าน สถานการณ์ครอบครองเป็นเจ้าของบ้านและที่ดินทั่ว

ประเทศ ร้อยละ 31.8 และรองลงมาเป็นบ้าน (พร้อมที่ดิน) ที่อยู่ระหว่างการผ่อนส่ง ร้อยละ 33.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

ข้อเสนอแนะ

1. ภาคใต้มีสัมพันธในครอบครัวที่ดีกว่าภาคอื่น ๆ เห็นควรให้มีการรณรงค์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ให้ภาคอื่น ๆ เช่น ให้มีเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว
2. ควรส่งเสริมให้ประชากรในทุกภาคส่วนมีรายได้ให้ทั่วถึงพอเพียงในการใช้จ่าย เช่น คนที่มีรายได้อยู่แล้วก็ให้มีรายได้เสริม (อาชีพเสริม) เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้ด้วย
3. ครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ควรมีการเป็นต้นแบบในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัวในบุตรดู โดยวันหยุดให้พาบุตรไปเยี่ยมปู่ ย่า ตา ยาย เพื่อสร้างให้เป็นวัฒนธรรมอันดีงามในรุ่นต่อไป
4. จัดทำเป็นนโยบายสร้างครอบครัวอบอุ่นโดยมีกิจกรรมในชุมชนทุกๆ เดือน จัดโดยหน่วยงานของรัฐ หรือมีการจัดตั้งแกนนำชุมชนเวียนกันในการดำเนินงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน เป็นเป็นวัฒนธรรมให้ยั่งยืนสืบทอดกันต่อไป

ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่อาศัยอยู่ภาคใต้มีแนวโน้มที่มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวสูงกว่าผู้อาศัยในภาคอื่น ๆ เกิดจากสาเหตุอะไร

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัวที่สละเวลาเพื่อมาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ประสานงานพื้นที่ทั้ง 5 ภาค กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการทำงาน ใ้ทำงานนี้ลุล่วงไปได้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและการพัฒนาครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2560, from https://www.msociety.go.th/article_attach/8426/8767.doc.

จิราพร ชมพิกุล และคณะ. (2552). *สัมพันธ์ภาพในครอบครัวไทย*. นครปฐม: เอ็น แอนด์ เอ็น ก๊อปปี้ แอนด์พรินต์ติ้ง.

ชลกร ศิริวรรณนะ, ทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2556). การยอมรับตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเคหะชุมชนดินแดง กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 4(2), 80-94.

- ชลัญญา พรหมประเสริฐ, มานพ ชูนิล. (2556). สัมพันธภาพในครอบครัวกับความสุขในการทำงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสายงานรองผู้ว่าการเชื้อเพลิงและสายงานรองผู้ว่าการระบบส่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 32(3), 53-69.
- นิตยา คชภักดี และคณะ. (2545). การสำรวจภาวะ “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” ในพื้นที่นำร่องบทบาทครอบครัวกับความรุนแรง. *การประชุมวิชาการอนามัยครอบครัว ครั้งที่ 4*. วันที่ 11-12 กรกฎาคม 2545 ณ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร.
- นิตยา คชภักดี. (2545). รายงานวิจัย โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัด “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข”. กรุงเทพฯ:สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บงอร เทพเทียน, ปรีดา ตาสี, ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์ สุภัทรา อินทร์ไพบูลย์. (2551). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับครอบครัวเข้มแข็ง. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 6(2), 25-32.
- ปราณี สุทธิสุนทร. (2552). สัมพันธภาพในครอบครัวกับการดูแลสุขภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ปี พ.ศ. 2550 -2554*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf
- _____. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 ปี พ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก http://www.nesdb.go.th/download/article /article_20160323112431.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในช่วง 6 เดือนแรก ปี พ.ศ. 2558*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- วรุฒิ โรมรัตนพันธ์ และคณะ. (2554). *รายงานผลกิจกรรมพัฒนาระบบสารสนเทศด้านครอบครัว*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.womanfamily.go.th/wofa/module/website/upload/article>.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ. (2546). *รายงานการวิจัยโครงการพัฒนาระดับสติปัญญาเด็กวัยต่าง ๆ ของประเทศ*. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเกียรติยศ วรเดช และคณะ. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมมารอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เป็นวัยรุ่นของครอบครัวมุสลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 24(3), 395-404.
- สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). *การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาวิตรี ทยานศิลป์. (2554). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว. รายงานสุขภาพคนไทย 2554*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2556). *มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://stat.thaifamily.in.th/StartpageFamily01.aspx>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรก*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การสำรวจสภาพการณ์ทำงานของประชากร (ไตรมาส 3) พ.ศ. 2545-2550 และ 2555*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- สุวิมล อุไกรษา, ชีพสุมน รังสยาธร. (2552). สัมพันธภาพในครอบครัว ความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคและการป้องกันความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ. *วารสารวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, 30(2), 156-168.
- อรอนงค์ กุลนรงค์, เพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์, ลัทธนา กิจรุ่งโรจน์. (2555). ความพร้อมในการดูแลสัมพันธภาพในครอบครัวและความเครียดในบทบาทผู้ดูแลผู้ป่วยมุสลิมโรคหลอดเลือดสมอง. *วารสารมหาวิทยาลัย นราธิวาสราชนครินทร์*, 4(1), 14-27.
- อุมาภรณ์ ภัทรวานิชย์ และภูวไนย พุ่มไทรทอง. (2552). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว. ใน *รายงานครอบครัวไทยในสถานการณ์เปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร*. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.

Translated Thai References

- Chompikul J, Suthisukon P, Sueluerm K, Damme D. (2009). *Relationship in Thai family*. Nakhon Pathom: ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University. (In Thai)
- Department of Women's Affairs and Family Development Ministry of Social Development and Human Society. (2003). *Policy and Strategy for Family Development Institute 2004 - 2013*. Retrieved on January, 1 2017, from https://www.msociety.go.th/article_attach/8426/8767.doc. (In Thai)
- _____. (2013). *Strong Standard Family*. Retrieved on February 7, 2017, from <http://stat.thaifamily.in.th/StartpageFamily01.aspx>. (In Thai)
- Isaranurug S. et al. (2013). *Research Report on Development of Intelligent quotient for Thai children*. Nakhon Pathom: ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University. (In Thai)
- Koonnarong, O., Thanawatananont, P. & Kitrungrate, L. (2012). Caregiving Preparedness, Family Relationships and Role Strain among Caregivers of Muslim Stroke Patients. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 4(1), 14-27. (In Thai)
- Kotchabhakdi N, et al. (2002). The survey of family well-being state in pilot site. In Sutham Nanthamongkolchai. (ed). *Family role and violence*. Bangkok: Jareandeekepim. (In Thai)

- Kotchabhakdi, N. (2002). *A study of indicator development "Family well-being": Final Research Report*. Nakhon Pathom: National Institute for Child and Family Development, Mahidol University. (In Thai)
- National Economic and Social Development Board, The Prime Minister's Office. (2011). *The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012 - 2016)*. Retrieved on November 1, 2016, from <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/11/plan11.pdf> (In Thai)
- National Economic and Social Development Board, The Prime Minister's Office. (2006). *The Tenth National Economic and Social Development Plan (2007 - 2011)*. Retrieved on November 1, 2016, from <http://www.nso.go.th/> (In Thai)
- National statistical office, Minister of ICT. (2014). *The survey of economic and social status of household*. Retrieved on November 1, 2016, from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/Sociosum58.pdf> (In Thai)
- National statistical office. (2009). *Household Socio Economic Survey during the first six months*. National Statistical Office Ministry of Information Technology. (In Thai)
- National statistical office. (2012). *The Labor Force Survey (Q3) 2545 2550 and 2555*. National statistical office, Ministry of Information Technology (In Thai)
- Pattaravanich, U. & Pumsaithong, P. (2009). Family Relationship: What is related factors. In Chai Posita & Suchada Thaweessit. (Eds). *Thai Family in the social and demographic transitions*. Nakhon Pathom: Institute of Population and Social Research, Mahidol University. (In Thai)
- Phrompasert C, & Chunin M. (2013). Family Relationships and the Happiness at Work of Employees: A Case Study of Employees in Governor-Fuel and Governor-Transmission System Deputies of Electricity Generating Authority of Thailand. *MSU Journals*, 32(3), 53-69. (In Thai)
- Romratanapan W, et al. (2011). *The Informative Technology System Development Activity Report for Families*. Retrieved on October 4, 2016, from <http://www.woman-family.go.th/wofa/module/website/upload/article>. (In Thai)
- Sirawattana, C. & Surinya T. (2013). Self-Acceptance, Family Relationship, Community Participation and Quality of Life of the Elderly at Dindaeng Housing Community in Bangkok Metropolitan. *Social Sciences and Humanities Journal*, 39(2), 80-94. (In Thai)
- Suthisukon, P. (2552). *Family Relationship and Health Care*. Nakhon Pathom: ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University. (In Thai)

- Thayansin, S. (2011). *Family Relationship in Thai Health Report 2011*. Nakhon Pathom: Institute of Population and Social Research, Mahidol University. (In Thai)
- Thepthien, B., Tasee, P., Tragoolvongse, P., & Inpaiboon, S. (2008). Factors related to health families. *Journal of Public Health and Development*, 6(2). 25-32 (In Thai)
- Ukrais S, Rungsayatorn S. (2009). Family Relationship and Adversity Quotient, and Prevention of Commit Suicide At-Risk of Public University Students. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 30(2). 156-168. (In Thai)
- Vuthisawat, S. (2009). *The study of Family Relationship of second level students in Penchasap school*. Thesis for Master degree of Education in Guidance and Counselling Psychology. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Woradet, S, et al. (2015). Factors associated with behavior, parenting, children, teens, family, Muslims Kong Ra District, Phatthalung. *Journal of Health Science*, 24(3). 395-404. (In Thai)